

Στα βήματα του Ερικ Χόνεκερ

Το νέο εγχειρίδιο του Μένν Κουμανταρέα περιγράφει τις τελευταίες ημέρες του παλιού ηγέτη της Λαϊκής Δημοκρατίας της Γερμανίας

Της **ΟΛΓΑΣ ΣΕΛΛΑ**

Από το 1962 που ξεκίνησε, έχει γράψει 22 βιβλία πεζογραφίας ο Μέννς Κουμανταρέας. Διηγήματα, νουβέλες, μυθιστορήματα. Συνήθως μας καλεί να περιηγηθούμε, μαζί με τους ήρωές του, σε δρόμους της Αθήνας. Αναδεικνύει τις γωνιές τους, τις κρυμμένες ομορφιές τους. Αυτή τη φορά ο Μέννς Κουμανταρέας κάνει ένα μεγάλο «ταξίδι». Φτάνει μέχρι τη Χιλή και μέχρι το Βαλπαράϊζο και μας καλεί να παρακολουθήσουμε τις τελευταίες μέρες του παλιού ηγέτη της Λαϊκής Δημοκρατίας της Γερμανίας, του Ερικ Χόνεκερ. Στο τελευταίο μυθιστόρημά του «Θάνατος στο Βαλπαράϊζο» (εκδ. Πατάκης) παρακολουθούμε τον γέροντα πλέον και άρρωστο παλιό ηγέτη και ένα ετερόκλητο σύμπαν γύρω του. Μαζί του κι έναν Έλληνα γιατρό που καλείται να περιβάλει τον παλιό κομμουνιστή ηγέτη.

Τον συνάντησα ένα πλιόλουστο ανοιξιάτικο πρωινό στο σπίτι του στην Κυψέλη, ακριβώς δίπλα στη Δημοτική Αγορά. Με υποδέχθηκε σ' ένα καλόγουστο περιποιημένο μεσοαστικό σαλόνι, με πολλά έργα ζωγραφικής, βιβλία και φωτογραφίες. Ήταν η πρώτη φορά που πήγαινα

Τον ήρωα του βιβλίου τον φυλάκισαν οι Ναζί ως κομμουνιστή, τελειώνοντας τη διαδρομή του τον φυλακίζουν οι Γερμανοί ως προδότη.

Γεμάτα 50 χρόνια έχει στην ελληνική πεζογραφία ο Μέννς Κουμανταρέας. Και συνεχίζει. Το επόμενο βιβλίο του θα έχει πολλά αυτοβιογραφικά στοιχεία. (Φωτ. Νίκος Κοκκαλιάς)

στο σπίτι του μετά τον θάνατο της γυναίκας του, της πολύ αγαπητής σε όλους Λιλής. «Τρεις φωτογραφίες της έχω εδώ», λέει. «Εκείνη είναι η μητέρα μου», προσθέτει.

Γιατί πήγε στη Χιλή αυτή τη φορά; «Στη Χιλή πήγα γιατί πήγε και ο Χόνεκερ εκεί. Ακολούθησα τα βήματά του. Βεβαίως, το Βαλπαράϊζο είναι ένα λιμάνι που με είχε γοητεύσει από πολύ παλιά, προτού αποφασίσω ν' ασχοληθώ μ' αυτό το θέμα. Είδα δει ένα ασπρόμαυρο ντοκιμαντέρ στην τηλεόραση, καταπληκτικό (αργότερα έμαθα ότι ήταν του Μπουγιουέλι), που έδινε αυτήν την ατμόσφαιρα της πόλης, που κυριολεκτικά κρέμεται από κάποιους λόφους στη θάλασσα κι έχει αυτό το τρενάκι, απομεινάρια από τους ανθρακωρύχους». Μου εξήγησε ότι το συγκεκριμένο βιβλίο το έχει γράψει πολλές φορές. «Είναι παλιμψοτό», λέει γελώντας.

Και παρότι ποτέ δεν έφτασε μέχρι αυτή τη μακρινή πόλη της Χιλής, στην ανάγνωση νομίζεις ότι έχει περάσει πολλές μέρες εκεί, ότι έχει περπατήσει στους δρόμους της και στα σοκάκια της. Οι εικόνες που είχε ήταν μόνο το ντοκιμαντέρ και

κάποια διαβάσματα. «Να σου πω κάτι που μου συνέβη όταν έγραφα τη "Φανέλα με το εννιά". Ο Μπιλ ο ήρωας πήγαινε με την ομάδα να παίξει στον Βόλο και στη Θεσσαλονίκη. Τη Θεσσαλονίκη την πήγερα καλά. Τον Βόλο όχι. Κάθισα δίπλα μου ο Θανάσης ο Νιάρχος και μου έκανε ένα λεπτομερέστατο σχεδιάγραμμα με τους δρόμους, τα ξενοδοχεία, τα μαγαζιά, τα πάντα. Το αποτέλεσμα ήταν ακριβέστατο. Στη Θεσσαλονίκη ήταν όλα λάθος!».

Η εμπειρία

Ο Μέννς Κουμανταρέας δεν ασχολείται με επώνυμους ήρωες. Γιατί τον επέλεξε, επειδή ήταν απλώς ένας αρνητικός ήρωας; «Όλα ξεκίνησαν από μία Πρωτομαγιά στο Ανατολικό, τότε, Βερολίνο, στα χρόνια της δικτατορίας. Είδα βρεθεί στο Δυτικό Βερολίνο ως υπότροφος συγγραφέας. Εμένα εκείνη την εποχή δεν με ήξερε κανείς, κι εκεί ακόμα δεν με ξέρουν. Ένα πρωινό, με δύο φίλους, πάγαμε να δούμε την παραλαση της Εργατικής Πρωτομαγιάς. Ο κόσμος έπινε μπύρες, χαλάρωνε. Σε μια μικρή εξέδρα είδα έναν άνδρα,

πλαισιωμένο από κάποιους άλλους. Ήταν ο Χόνεκερ. Είναι ένας ήρωας, είτε θετικός είτε αρνητικός, που προδόθηκε. Τον φυλάκισαν οι Ναζί στη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου ως κομμουνιστή, τελειώνοντας τη διαδρομή του τον φυλακίζουν οι Γερμανοί ως προδότη. Φυλακίστηκε δύο φορές στην ίδια φυλακή, για διαφορετικούς λόγους. Μου φάνηκε άδικο. Ήταν, βέβαια, σκληροπυρηνικός, αλλά ποιος δεν ήταν τότε; Ηθελα να δω, λοιπόν, αυτήν την προσωπικότητα, αλλά και την πτώση που υπαρκτού σοσιαλισμού, που ήταν ένα κορυφαίο γεγονός. Το να γκρεμιστεί ξαφνικά ένα οικοδόμημα που δέσποζε επί 70 χρόνια στην Ευρώπη δεν είναι λίγο. Τα αποτελέσματα τα βλέπουμε σήμερα. Ο καπιταλισμός υπάρχει ξέφρενος και ακαλίνωτος. Αυτό που κυριαρχεί σήμερα είναι ένας ακαλίνωτος μονεταρισμός, ξέφραγο αμπέλι στους χρηματιστές και τους σπεκουλαδόρους», λέει και ανάβει τσιγάρο μ' έναν αναπτήρα που έχει πάνω του το περίφημο φίλι Χόνεκερ - Μπρέζνιεφ! «Μου το χάρισε ένας φίλος», λέει.

Καινούργιο στοιχείο είναι και οι πολιτικές νύξεις που υπάρχουν στο βιβλίο, αφού μέσω του Έλληνα γιατρού σκιαγραφεί τη μεταΠΑΣΟΚ εποχή. Τον αφορά περισσότερο η πολιτική τώρα; «Νομίζω ότι κάθε άνθρωπος αυτή την εποχή αισθάνεται εκτεθειμένος και υπόλογος για το τι γίνεται γύρω του. Βλέπω ότι τώρα πια μιλάω με περισσότερους για ό,τι συμβαίνει γύρω μας. Όλοι ενδιαφέρονται. Αυτή τη στιγμή υπάρχει μια πίκρα στον κόσμο και στο Ευλόκαστρο, μου ήρθαν όλες οι εικόνες που είχα περάσει τον χειμώνα με τις χημειοθεραπείες. Και επομένως, τον ένιωθα πιο κοντά».

Δεν είναι το μόνο προσωπικό στοιχείο που ενυπάρχει διακριτικά στο βιβλίο. Είναι φανερό η «ύπαρξη» μιας απουσίας στις σελίδες του. Αλλιώς, αυτό είναι το πρώτο βιβλίο που δεν είχε διαβάσει, εντέλει, η Λιλή Κουμανταρέα. «Το είχε ακούσει να το διαβάζω σε μια πρώτη μορφή. Ήταν πάντα το τελικό μάτι, όμως. Και γι' αυτό δεν θέλησα να το αφιερώσω ποθενά. Αλλά βιβλία θα μου ήταν παράξενο να μην τα αφιερώσω στη Λιλή, αλλά αυτό δεν θέλησα».

Από τον ψεύτη στον άτολμο

Τι θα ήθελε να γίνει η Δημοτική Αγορά Κυψέλης, που είναι δίπλα του; Θα ήθελε να γίνει ένας πιο οργανωμένος χώρος, να έχει ένα ωραίο καφενείο, ένα δισκάδικο, ένα βιβλιοπωλείο «που λείπει από την περιοχή» και να υπάρχει η βιολογική αγορά του Σαββάτου, «που είναι μια έλλειψη. Δεν ξέρω πια τι θα γίνει. Ο προηγούμενος δήμαρχος ήταν ψεύτης, ο τωρινός είναι άτολμος». Έχει κι άλλα μισοτελειωμένα βιβλία στο συρτάρι του; «Βέβαια!», απαντά. Με τι έχει καταπιεί πιο πολύ; «Έχω σχεδόν έτοιμο ένα μυθιστόρημα, που άρχισα να το γράφω πρόπερι. Το έβαλα στην πάντα όχι τυχαία. Αλλά επειδή είναι ένα πολύ προσωπικό κείμενο, με πάρα πολλά αυτοβιογραφικά μέσα, θέλω λίγο να κρυφώσω».